

Sundheds- og Ældreministeriet
Holbergsgade 6
1057 København K
Danmark

Att: Sanne Have
Sendt til: sum@sum.dk med kopi til sah@sum.dk
og lifr@sum.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 32 69 8888
DIREKTE +45 9132 5611
MOBIL +45 9132 5611
NINI@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

DOK. NR. 17/00432-3

HØRING NR. 2 OVER REVIDERET UDKAST TIL FORSLAG OM OPRETTELSE AF SPECIALISEREDE SOCIALPSYKIATRISKE AFDELINGER

22. FEBRUAR 2017

Sundheds- og Ældreministeriet har ved e-mail af 14. februar 2017 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til revideret udkast til forslag til lov om ændring af lov om anvendelse af tvang i psykiatrien, lov om rettens pleje, lov om socialtilsyn, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og lov om regioner og om nedlæggelse af amtskommunerne, Hovedstadens Udviklingsråd og Hovedstadens Sygehus-fællesskab (Oprettelse af specialiserede socialpsykiatriske afdelinger).

Instituttet har en række bemærkninger til det reviderede udkast.

OPFØLGNING OG SAMMENHÆNG MED SIDSTE HØRINGSSVAR

Institut for Menneskerettigheder har i forbindelse med den første høringsrunde afgivet en række anbefalinger, hvorunder den væsentligste var, en anbefaling om, at der ikke blev indført adgang til at anvende tvang, herunder mulighed for frihedsberøvelse af psykiatriske patienter uden for de psykiatriske afdelinger.

Denne anbefaling er ikke blevet fulgt i forbindelse med revisionen af udkastet til lovforslag. Instituttet fastholder derfor de tidligere fremsatte bemærkninger i instituttets høringssvar af 26. januar 2017.

Instituttet anbefaler således, at der foretages en nøje vurdering af, om vedtagelsen af de i udkastet foreslåede regler vil indebære en krænkelse af Danmarks forpligtelser under FNs Handicapkonvention artikel 5 og artikel 14, der beskytter mod diskrimination og retten til frihed og personlig sikkerhed for personer med handicap.

Instituttet bemærker, at der ikke i forbindelse med revisionen af udkastet er foretaget en vurdering af, hvorvidt udvidelsen af adgangen til at frihedsberøve og udøve tvang er nødvendig eller om formålet kunne opnås med mindre indgribende midler eksempelvis iværksættelse af yderligere omsorg, behandling eller pleje inden for den eksisterende psykiatri.

Instituttet vurderer endvidere fortsat, at indførelsen af en ny kategori af behandlingsinstitutioner risikerer at blive en barriere for virkeliggørelsen af personer med handicaps ret til sundhed, herunder adgang til behandling, jf. Handicapkonventionens artikel 25. Dette skyldes, at der er risiko for, at patienter, der burde behandles på en psykiatrisk afdeling, i stedet tvangsindskrives på de foreslåede socialpsykiatriske afdelinger og dermed ikke får den tilstrækkelige psykiatriske behandling.

I forbindelse med revisionen af udkastet til lovforslag er der tilføjet nye regler om brug af kropsscannere og narkohunde på de hidtidige psykiatriske afdelinger og på de nye socialpsykiatriske afdelinger. Instituttet er af den opfattelse, at de foreslåede regler er uklare og instituttet anbefaler, at der ikke indføres adgang til brug af narkohunde på det foreliggende grundlag.

Endelig finder instituttet det positivt, at instituttets bemærkninger om, at kommunalbestyrelsen bør være forpligtet til at træffe afgørelse straks efter visitationsforrummets indstilling, samt at indgreb i form af åbning og kontrol af post, undersøgelse af patientstuer og ejendele samt kropsvisitation skal kunne retfærdiggøres i hvert enkelt tilfælde og over for hver enkelt patient, er blevet fulgt og indarbejdet i udkastet.

INSTITUTTETS SUPPLERENDE BEMÆRKNINGER TIL DE NYE BESTEMMELSER I UDKASTET OM ANVENDELSE AF NARKOHUNDE OG KROPSCANNERE

Det fremgår af udkastet, at det foreslås, at der indføres adgang til at foretage kropsscanninger og undersøgelser ved narkohund, når der foreligger ”mistanke om, at der er medikamenter, rusmidler eller farlige genstande i afdelingen”.

Ifølge udkastet vil både patienter og besøgende kunne blive undersøgt med de nævnte midler.

UNDERSØGELSERNE ER INDGREB I PRIVATLIVET OG DEN ENKELTES INTEGRITET

En undersøgelse i form af kropsscanning eller undersøgelse med narkohund udgør et indgreb i den undersøgtes privatliv, der er

beskyttet efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 8 og Handicapkonventionens artikel 22. Endvidere har personer med handicap efter Handicapkonventionens artikel 17 ret til respekt for deres fysiske integritet på lige fod med andre.

Et indgreb i form af kropsscanning eller undersøgelse af narkohund skal være i overensstemmelse med lov og være egnet, nødvendigt og proportionelt for at være legitimt i henhold til menneskeretten.

Adgangen til at undersøge besøgende til psykiatriske afdelinger er en nyskabelse i dansk ret og der er ikke redegjort i lovforslaget for, hvorfor det er nødvendigt at indføre disse kontrolmekanismer over for besøgende.

Det er antaget i den menneskeretlige praksis, at i situationer, hvor den undersøgte har samtykket til undersøgelsen, så foreligger der som udgangspunkt ikke et indgreb.

I denne sammenhæng, hvor den besøgende eksempelvis skal besøge en pårørende, vil der imidlertid ikke være tale om at den pågældende frivilligt har givet afkald på sin rettighedsbeskyttelse. Dette skyldes blandt andet, at indgrebet vil være fastsat ved lov, ligesom det fremgår af bemærkninger til udkastet, at den besøgende kan afvises, hvis vedkommende ikke underlægger sig undersøgelserne. Den besøgende kan derfor være tvunget til at underlægge sig undersøgelserne, hvis vedkommende ønsker at besøge nære pårørende. Det bemærkes i den forbindelse, at afvisning af nære pårørende vil kunne udgøre et indgreb i retten til familieliv.

På samme vis vil patientens samtykke ikke være frivilligt, da udkastet lægger op til, at hvis patienten ikke samtykker, så vil der kunne iværksættes kropsvisitation eller undersøgelse af patientens stue eller ejendele.

RETSVIRKNINGERNE AF FUND ER UKLARE

Udformningen af udkastet giver endvidere anledning til en række spørgsmål, som er uafklarede i bemærkningerne.

Når en narkohund markerer for stofbesiddelse, er det langt fra sikkert at den undersøgte er i besiddelse af stoffer.¹ Årsagen til markeringen

¹ I en ældre undersøgelse fra 2001 af Ombudsmanden fra New South Wales, Australien, fandt Ombudsmanden, at det kun var i 26 % af de tilfælde, hvor hundene havde markeret for stofbesiddelse, at den undersøgte, der var på vej med offentlig transport, rent faktisk var i

kan eksempelvis være, at den undersøgte på et tidligere tidspunkt har været i kontakt med stoffer, eller andre brugere af stoffer.

Institut for Menneskerettigheder er ikke bekendt med om narkohunde vil kunne reagere på eksempelvis fært af metadon eller andre medikamenter, der bruges i misbrugsbehandling. I givet fald vil dette også føre til øget risiko for fejlagtige positive test.

Det fremgår ikke af udkastet, hvad konsekvensen af en positiv test skal være. Skal den besøgende nægtes adgang i en situation, hvor hunden markerer for stofbesiddelse, men hvor den besøgende oplyser ikke at være i besiddelse af stoffer?

Det skal bemærkes, at der ikke er adgang til at foretage kropsvisitering af en besøgende til en socialpsykiatrisk afdeling.

Der er endvidere en risiko for, at falske positive hundetest vil føre til øget brug af kropsvisitering eller undersøgelse af patientstuer eller ejendele. Det skal bemærkes, at mange af medlemmerne af målgruppen vil befinde sig i miljøer, hvor der er illegale rusmidler og hvilket alt andet lige vil forøge risikoen for falske positive test.

INSTITUTTETS ANBEFALINGER:

- Institut for menneskerettigheder anbefaler, at der ikke indføres adgang til brug af narkohundeundersøgelser af besøgende og patienter forinden det er undersøgt om indgrebene vil være egnede og nødvendige til forhindre indførelse af stoffer.
- Såfremt der indføres mulighed for brug af narkohunde anbefaler instituttet, at der i bemærkningerne redegøres for, hvad de retlige konsekvenser af, at en narkohund markerer for stofbesiddelse, skal være, herunder at ministeriet forholder sig til risikoen for falske positive test.

Der henvises til ministeriets sagsnummer 1609721.

Med venlig hilsen

Nikolaj Nielsen

TEAMLEDER

besiddelse af illegale rusmidler, jf. NSW Ombudsman, "Review of the Police Powers (Drug Detection Dogs) act 2001". Se også et nyere studie af narkotikahunde Lis Lit, Julie B. Schweitzer og Anita M. Oberbauer, "Handler beliefs affect scent detection dog outcomes", Animal Cognition (2011) 14:387–394.